

ROZŘEŠENÍ OTÁZKY POMOCNÉHO JAZYKA DOROZUMÍVACÍHO.

Předmluva k první knize o esperantu.

Napsal Dr. L. L. Zamenhof.

Přeložil Rud. Hromada.

vyšlo v časopise *Bohema esperantisto*, 1912, p. 17-19, 33-38, 65-68.

Nebudu zde rozebírat různé pokusy, jež se daly za účelem utvořit jazyk mezinárodní. Obrátím jen pozornost čtenáře na to, že všechny tyto pokusy buď byly systémem značek ke krátkému dorozumění se v případě velké potřeby, nebo se spokojily s co nejpřirozenějším omezením mluvnice a nahrazením slov existujících v jazycích národních slovy jinými, libovolně vymyšlenými. Pokusy prvního druhu byly tak složité a tak nepraktické, že všechny zašly hned po vzniku; pokusy druhého rázu byly již jazyky, ale mezinárodního neměly v sobě nic. Autoři nazvali své řeči „světovými“, snad jen proto, že v celém světě nebylo nikoho, s nímž by bylo možno dorozumět se těmito jazyky! Stačí-li pro světovost nějakého jazyka, aby jedna osoba jej tak nazvala, pak každý z existujících jazyků se může stát světovým dle přání jednoho každého. Poněvadž tyto pokusy byly založeny na bláhové naději, že svět vyjde jim vstříc, s radostí a jednomyslně jim dá svojí sankci, a poněvadž tento jednomyslný souhlas je právě nejméně možnou částí věci pro přirozenou lhostejnost světa k pokusům z kabinetů nepřinášejícím mu bezpodmínečně užitek, nýbrž počítajícím na jeho ochotu věnovati jim jako průkopník svůj čas — je pochopitelné, proč tyto pokusy setkaly se s úplným nezdarem; poněvadž největší část světa pranic se nezajímala o tyto pokusy a ti, kteří se zajímali, uvážili, že nestojí za to ztráceti čas učením se jazyku, v němž nám nikdo neporozumí kromě autora; „necht' se nejdříve svět,“ řekli, „nebo několik milionů lidí naučí tomuto jazyku, pak i já se mu budu učit“. A věc, která by mohla přinést užitek každému stoupenci jen tehdy, jestliže by již dříve existovalo takové množství stoupenců, nenalezla nikoho, kdo by jí přijal a ukázala se mrtvě narozenou. A jestliže jeden z posledních pokusů „Volapük“ dosáhl, jak se praví, jistého počtu stoupenců, je to jen proto, že sama myšlenka jazyka „světového“ je tak vznešená a vábná, že lidé, kteří jsou nakloněni nadchnouti a věnovati se průkopnictví, obětují svůj čas v naději, že se věc snad podaří. Ale počet nadšenců dosáhne jisté cifry a zastaví se, a chladný lhostejný svět nebude chtít obětovat svůj čas na to, aby se mohl stýkati s těmito nemnohými, — a tento jazyk podobně jako předešlé pokusy zajde neposkytnuv pražádného užitku^{*}).

Otázka jazyka mezinárodního zaměstnávala mne již dlouho; ale necítě se ani talentovanější ani energičtější nežli tvůrci všech neplodně zaniklých pokusů, omezoval jsem se dlouho na snění a mimovolné rozjímání o této věci. Ale několik šťastných nápadů, které se objevily jako plod toho mimovolného rozjímání, dodalo mi odvahy ku práci další a přimělo mne, abych se pokusil, zda nepodaří se mi

* Tato slova byla napsána počátkem r. 1887, kdy Volapük požíval v celém světě slávy a dělal rychlé pokroky! Čas ukázal, že předpoklad autora esperanta nebyl mylný.

soustavně přemoci překážky utvoření a v život uvedení rozumového jazyka mezinárodního.

Zdá se mi, že ta věc se mi poněkud podařila, a ten plod dlouhé usilovné práce předkládám nyní ku posouzení čtoucímu světu.

Nejhlavnější otázky, jež bylo nutno řešiti, byly:

I. aby jazyk byl neobyčejně snadný, tak, aby bylo možno naučiti se mu hravě;

II. aby každý, kdo se naučil tomu jazyku, mohl jej ihned používati k dorozumění se s lidmi různých národů bez ohledu na to, zda ten jazyk byl přijat celým světem čili nic — t.j. aby jazyk již od samého počátku a díky své vlastní stavbě mohl sloužiti za skutečný prostředek pro mezinárodní sdělení;

III. nalézti prostředek ku přemožení lhostejnosti světa a přiměti jej, aby jak možno nejdříve a hromadně počal užívati navrhovaného jazyka jako jazyka živého — ne s klíčem v rukou a v případě nejkrainější potřeby.

Ze všech návrhů, jež v různých dobách byly předloženy světu, často pod zvučným, ničím neoprávněným názvem „jazyka všesvětového“, nikdo nerozřešil než jenom jednu z uvedených otázek, a i tu jenom částečně. Kromě nahoře uvedených tří hlavních otázek, musil jsem ovšem rozřešiti ještě mnoho jiných, ale o nich, poněvadž nejsou podstatné, nebudu zde mluvit. Nežli přejdu k vysvětlení toho, jak jsem rozřešil nahoře uvedené otázky, musím prositi čtenáře, aby uvažoval trochu o významu těch otázek a nebral na lehkou váhu mých prostředků řešení jen jedině proto, poněvadž se mu snad objeví jako velmi jednoduché. Prosím za to proto, poněvadž znám sklon většiny lidí k tomu, pohlížeti na věc s tím větší úctou, čím je složitější, obsáhlejší a nestravitelnější. Takové osoby, spatřivše malinkou učebnici s pravidly nejjednoduššími a nejpochoptitelnějšími pro každého, mohou posuzovati věc s pohrdlivou neúctou, zatím co právě dosažení této jednoduchosti a stručnosti, přivedení každého předmětu z tvarů složitých, z nichž povstaly, k tvarům nejsnadnějším — představovalo nejobtížnější část práce.

1. otázka.

První otázku rozřešil jsem takto:

a) Zjednodušil jsem až k neuvěření mluvnici, a to s jedné strany v duchu existujících jazyků živých, aby bylo lze snadno si ji zapamatovati, a s druhé strany — nijak neodnímaje tím jazyku jasnosti, přesnosti a ohebnosti. Celé mluvnici mého jazyka možno se výborně naučiti za hodinu. Obrovské usnadnění, jehož se jazyku dostává takovou mluvnici, je každému jasno.

b) Utvořil jsem pravidla tvoření slov a tím vnesl jsem úžasnou hospodárnost vzhledem ku počtu slov, jimž je se uciti, a to nejen neodnímaje tím jazyku jeho bohatosti, ale naopak, čině jazyk — díky možnosti, tvořiti ze slova jednoho mnoho jiných a vyjádřiti všecky možné odstíny myšlenky — bohatší nežli nejbohatší jazyky přirozené. Toho dosáhl jsem zavedením různých předpon a přípon, pomocí jichž každý může tvořiti ze slova jednoho různá slova jiná, nepotřebuje se jim uciti. (Pro pohodlí byl dán těmto předponám a příponám význam samostatných slov a jako taková jsou umístěna ve slovníku). Ku příkladu:

1. Předpona „mal“ značí přímou protivu pojmu; na př. znajíce slovo „bona“ (dobrý), můžeme již sami utvořiti slovo „malbona“ (špatný, zlý) a tak existence

zvláštního slova pro pojem „špatný, zlý“ je nadbytečná; alta (vysoký) — malalta (nízký); estimi (ctíti) — malestimi (opovrhovali) atd. Tudíž naučivše se jednomu slovu „mal“ jsme již zbaveni učení se obrovské řadě slov, na př. „malmola — tvrdý“ (znajíce „mola — měkký“), malvarma (studený), malnova (starý), malpura (špinavý), malproksima (daleký), malriĉa (chudý), mallumo (tma), malhonoro (potupa), malsupre (dole), malami (nenáviděti), malbeni (proklínati) atd., atd.

2. Přípona „in“ značí ženský rod; tudíž znajíce „frato“ (bratr), můžeme již sami utvořiti „fratino“ (sestra), patro (otec) — patrino (matka). Tedy jsou již nadbytečná slova „avino (bába), filino (dcera), fianĉino (nevěsta), knabino (dívka), kokino (slepice), bovino (kráva)“ atd.

3. Přípona „il“ značí nástroj pro daný výkon. Ku př. tran?i (krájeti) — tran?ilo (nůž); nadbytečná jsou: „kombilo (hřeben), hakilo (sekyra), sonorilo (zvon), plugilo (pluh), glitilo (brusle) atd. A podobně jiné předpony a přípony.

Kromě toho dal jsem všeobecné pravidlo, že všechna slova, která se již stala mezinárodními (t. zv. „cizí slova“), zůstávají v jazyku mezinárodním nezměněna, přijímajíce jenom mezinárodní pravopis; takovým způsobem obrovský počet slov stává se zbytečným k učení; ku př. lokomotivo, redakcio, telegrafe, nervo, temperaturo, centro, formo, publiko, platino, botaniko, figuro, vagono, komedio, ekspluati, deklami, advokato, doktoro, teatro atd. atd. Díky svrchu uvedeným pravidlům a ještě několika stránkám jazyka, o nichž podrobně zde mluvíti pokládám za zbytečno, stává se jazyk neobyčejně snadným a celá práce učiti se mu spočívá jen v naučení se velmi malému počtu slov, z nichž dle určitých pravidel, bez zvláštních schopností a lámání hlavy, je možno utvořiti všechna slova, výrazy a věty, jichž je potřebí. Ostatně i tento malý počet slov, jak uvidíme dále, je tak vybrán, že naučiti se jim je pro člověka trochu vzdělaného věcí neobyčejně snadnou. Učení se tomuto jazyku zvuknému, bohatému a všem srozumitelnému (příčiny viz doleji) vyžaduje tedy ne celou řadu let, jako u jiných jazyků, — k naučení se jemu stačí několik dnů.

O tomto může se přesvědčiti každý, ježto k brožůře této přidána je úplná učebnice. ^{**})

II. o t á z k a.

Druhou otázku rozřešil jsem následujícím způsobem:

a) Upravil jsem rozčlenění pojmů v samostatná slova, tak že celý jazyk na místo slov v různých mluvnických tvarech, sestává pouze jen ze slov neměnicích se. Vezmete-li dílo psané v mé řeči, shledáte, že se tam každé slovo nalézá vždy a jedině v jednom stálém tvaru, totiž v tom tvaru, v nimiž je vytištěno ve slovníku. A rozličné tvary mluvnické, vzájemné vztahy mezi slovy atd. vyjadřují se spojením neměnných slov. Poněvadž ale podobná stavba jazyka je národům evropským úplně cizí a zvyknouti si, bylo by pro ně věcí obtížnou, proto jsem úplně přispůsobil toto rozčlenění jazyka duchu jazyků evropských, takže učí-li se někdo mému jazyku dle učebnice, kdo nepřečetl dříve předmluvu (jež je pro učícího se úplně nepotřebná),

^{**} V původní první knize o esperantu byla na konci vytištěna celá mluvnice a slovník asi o tisící slovích (Otiskneme rovněž)

nebude ani tušiti, že stavba toho jazyka se něčím liší od jeho mateřštiny. Tak ku př. původ slova „fratino“, jež ve skutečnosti skládá se ze tří slov : frat (bratr), in (žena), o (co je, ekzistuje) (= co je bratr-žena = sestra), - vysvětluje učebnice následovným způsobem : bratr — frat; poněvadž ale každé podstatné jméno v 1. pádě končí na „o“ — tedy frat'o; k utvoření ženského rodu téhož pojmu vkládáme slovíčko „in“; tedy sestra — frať in' o ; a znaménka se píší proto, poněvadž mluvnické vyžaduje jich psaní mezi jednotlivými částmi skládajícími slova. Takovým způsobem rozčlenění jazyka nikterak neuvede učícího se v rozpaky; ten ani netuší, že to, co jmenuje koncovkou nebo předponou nebo příponou, je slovo zcela samostatné, jež vždy zachovává stejný význam, úplně lhostejno, zda bude užíváno na konci nebo na začátku jiného slova nebo samostatně, že každé slovo stejným právem může býti užito jako slovo kmenné nebo jako mluvnická částice. A přece výsledek této stavby jazyka je takový, že všemu, co napíšete v jazyku mezinárodním, hned a naprosto přesně (klíčem nebo bez něho) bude rozuměti každý, kdo nejen nenaučil se dříve mluvnicku jazyka, nýbrž i kdo nikdy neslyšel o jeho existenci.

Ozřejmím to příkladem:

Ocitl-li jsem se v Čechách neznaje slova českého, potřebuji obrátiti se na někoho, a napíši mu na papírek ve svobodném jazyce mezinárodním na př. toto:

Mi na sci'as, kie mi las'is mi'a'n baston'o'n; ?u vi ne vid'is ?i'n?

Nabídnu mu slovník mezinárodně český a ukáži mu na začátek, kde velkými písměny je tištěna tato věta: Všem, co je napsáno v jazyce mezinárodním, je možno rozuměti pomocí tohoto slovníku. Slova, která představují dohromady jeden pojem, jsou psána dohromady, ale dělena od sebe čárkou; tak např. slovo frať'in'o představujíc pojem jeden, je složeno ze tří slov, z nichž každé je nutno hledati zvlášť. Jestliže oslovený neslyšel nikdy o jazyku mezinárodním, bude se zpočátku dívat na mne velice udiveně, ale pak vezme můj lístek, bude hledati naznačeným způsobem ve slovníku a nalezne toto:

Mi já..... (já)
 ne ne..... ne
 sci věděti..... vím
 as označuje čas přítomný
 kie kde..... kde
 mi já..... (já)
 las nechati..... nechal jsem
 is označuje čas minulý . . . |
 mi já.....
 a označuje přisvojení (můj), moji
 n označuje předmět ve č. pádě
 baston hůl.....
 o označuje jméno podstatné
 n označuje předmět ve 4. pádě
 êu zda.....
 vi vy, ty..... (vy)
 ne ne.....

vid viděti.....
is označuje čas minulý . . .
ĝi on, ona, ono.....
n označuje předmět ve 4 pádě

Takovým způsobem Čech jasně porozumí, co od něho chci. Bude-li chtít mi odpovědět, ukáže mu slovník česko-mezinárodní, na jehož začátku je tištěno: *Chcete-li vyjádřit něco v jazyku mezinárodním, užijte tohoto slovníku, hledající slova ve slovníku samotném a koncovky pro mluvnické tvary v mluvnickém dodatku, v paragrafu příslušné části řeči.* Poněvadž v tomto dodatku, jak je vidět z učebnice, úplná mluvnická každé řeči zaujímá ne více než několik řádek, proto hledání koncovky pro vyjádření příslušného mluvnického tvaru nezabere více času než hledání slova ve slovníku.

Obracím pozornost čtenáře k vysvětlenému bodu, jenž zdá se býti velice prostým, ale má obrovský praktický význam. Je zbytečno říkati, že v jiném jazyku nemáte možnosti dorozumět se s osobou, neovládající toho jazyka, ani pomocí nejlepšího slovníku, poněvadž, abyste mohli užiti slovníku některého ze stávajících jazyků, musíte dříve tento jazyk více méně znáti. Abychom mohli hledati ve slovníku dané slovo, musíme znáti jeho základní tvar, kdežto ve spojitě řeči každé slovo je obyčejně užito s nějakou mluvnickou změnou, jež často nikterak není podobná k tvaru základnímu, ve spojení s různými předponami, příponami atd.; proto, neznáte-li předem jazyka, nenaleznete ve slovníku téměř žádného slova a i ta slova, která naleznete, nikterak vám neozřejmí smysl věty. Tak na př. kdybych napsal svrchu danou větu německy (leh veiss nicht, wo ich meinen Stock gelassen liabe; haben sie ihn nicht gesehen), pak osoba neznající německy najde ve slovníku toto :

„Já — bílý — ne — kde — já — mysliti — hůl nebo poschodí — — klidný — jmění — míti — ona — ? — ne — ? —“

Nemluvím zde již ani o tom, že slovník každého ze stávajících jazyků je náramně obsáhlý a hledati v něm 2-3 slova po sobě již unavuje, kdežto slovník mezinárodní, dík rozčleňující stavbě jazyka, je velice malý a pohodlný; nemluvím zde také již ani o tom, že v každém jazyce každé slovo má ve slovníku mnoho významů, z nichž je nutno zkusmo vyhrát ten pravý. A i když si představíte jazyk s nejideálnější zjednodušenou mluvnicí, se stálým určitým významem pro každé slovo — v každém případě, aby adresát porozuměl pomocí slovníku vašemu psaní, bylo by nezbytno, aby dříve nejen se naučil mluvnicí, nýbrž také, aby si získal dostatečnou zručnost, aby věděl si rady, jak rozkřesiti slovo kmenné od slova mluvnický změněného, odvozeného nebo složeného atd. — t. j. užitek z jazyka znovu by závisel na počtu stoupenců a při nedostatku jich byl by ničím. Sedíce ku př. ve vagoně a chtějící se zeptati svého souseda „jak dlouho budeme čekat v N.“, nenavrhneme mu přece, aby se dříve naučil mluvnicí toho jazyka! Ale v jazyku mezinárodním může Vám býti hned rozuměno příslušníkem každého národa, i když nejen neovládá toho jazyka, ale i když o něm nikdy ani neslyšel. Každou knihu, sepsanou jazykem mezinárodním, může volně, se slovníkem v ruce, čísti každý bez jakékoliv předchozí přípravy a nepotřebuje ani dříve si přečísti nějakou předmluvu, vysvětlující užívání slovníku; a člověk vzdělaný, jak uvidíme dole, i slovníku musí užívati velice málo.

Chcete-li psáti na př. nějakému Španělu do Madridu, ale ani vy neznáte jeho jazyka, ani on vašeho a pochybujete, zda on zná jazyk mezinárodní nebo zda vůbec o něm slyšel — přece můžete mu směle psáti, s plnou jistotou, že vám bude rozuměti! Poněvadž, díky rozčleněné stavbě jazyka mezinárodního, celý slovník potřebný pro obyčejný život, zabere, jak vidno z přiloženého exempláře, ne více než malý lístek, vejde se pohodlně do nejmenší obálky a je k dostání za několik haléřů v kterémkoli jazyce.—Proto potřebujete pouze napsati dopis v jazyce mezinárodním, vložit do dopisu španělský exemplář slovníčku, — a adresát vám již bude rozuměti, poněvadž tento slovníček je nejen pohodlným úplným klíčem k dopisu, ale i sám již vysvětluje svoje určení a způsob užívání. Následkem nejširší vzájemné vázatelnosti slov, je možno pomocí tohoto malého slovníku vyjádřiti vše, co je potřebí v obyčejném životě; ovšem ale slova užívaná zřídka, slova technická (a také slova „cizí“ známá asi všem, na př. tabako, teatro, fabriko atd.) se v něm nenajdou; proto potřebujete-li nevyhnutelně takových slov, a nahraditi je jinými slovy nebo celými výrazy je nemožno, pak budete musiti užiti slovníku úplného, který ale přece nepotřebujete posílati adresátovi: můžete jen vedle řečených slov do závorek napsati jejich překlad do jazyka adresátova.

b) Díky tedy svrchu uvedené stavbě jazyka, mohu se jím- dorozuměti s kým chci. Jediné nepohodlí (až do obecného zavedení jazyka) je jen v tom, že musím pokaždé čekati, až ten, s kým mluvím, rozebere moje myšlenky. Abych odstranil pokud možno také tuto nevýhodu (alespoň při styku s lidmi vzdělanými) jednal jsem následujícím způsobem: slovník neutvořil jsem libovolně, nýbrž co možná ze slov známých celému vzdělanému světu. Tak na př. slova, která jsou stejně užívána ve všech civilisovaných zemích (t. zv. „cizí“ a „technická“), nechal jsem úplně bez jakékoliv změny; ze slov, která v různých jazycích zní různě, vzal jsem buď ta, která jsou společná dvěma třema nejhlavnějším jazykům evropským nebo ta, která náleží jen jednomu jazyku, ale jsou populární u jiných národů; v těch případech, kdy dané slovo, v každém jazyce znělo jinak, snažil jsem se nalézt slovo, které by mělo snad jen význam přibližný nebo bylo užíváno řidčeji, ale bylo by známo nejhlavnějším národům (ku př. slovo „blízký“ v každé řeči zní jinak; ale vezmeme-li latinské „nejbližší“ (proximus), vidíme že je v různých změnách užíváno ve všech nejhlavnějších jazycích; jestliže tedy slovo „blízký“ nazvu „proksim“, bude mi více méně rozuměti každý vzdělaný člověk); v ostatních případech bral jsem obyčejně slovo z latiny jako jazyka polo mezinárodního. (Od toho pravidla uchýlil jsem se jen tam, kde toho vyžadovaly zvláštní okolnosti, jako na př. vyvarování se homonym, jednoduchost pravopisu atd.). Takovým způsobem při korespondenci s Evropanem prostředně vzdělaným, jenž naprosto neučil se jazyku mezinárodnímu, mohu býti jist, že nejen mi bude rozuměti, ale že nebude mu ani zapotřebí příliš mnoho hledati ve slovníku, jehož použije jen při slovech pochybných.

Vyloživ podstatu jazyka mezinárodního podávám několik ukázek v tomto jazyce, aby čtenář sám mohl se přesvědčiti o pravdivosti hořeních úvah.

(Následuje: Patro nia, El la Biblio, Letero, Mia penso, El Heine: En songo, Ho mia kor'!)

Dokončil jsem právě svrchu rozbor hlavních vlastností svého jazyka; ukázal jsem výhody, jež skýtá tomu, kdo se mu naučí; dokázal jsem, že jeho úspěch nikterak nezávisí od toho, s jakým zájmem se ve veřejnosti setká; že má opravdu právo zváti se jazykem mezinárodním, i kdyby nikdo nechtěl slyšeti jím mluvit; že vskutku dá každému, kdo se mu naučí, možnost, srozuměti se s každým cizincem, kterékoliv národnosti, jen umí-li čísti a psát. Ale jazyk můj položil si ještě jiný cíl: nestačí mu býti jazykem mezinárodním, má se ještě stát jazykem všeobecným, t. j. dosáhnouti toho, aby většina lidí uměla jím plynne mluvit. Počítati na podporu veřejnosti k dosažení tohoto cíle, bylo by stavěti na základě velice vratkém a fantastickém, poněvadž velká většina veřejnosti nepříliš ráda dává svoji podporu čemukoliv, vyžadujíc, aby se jí podávaly věci již úplně hotové. Proto také snažil jsem se najíti prostředky, jak přijít k tomuto cíli nezávisle od podpory veřejnosti. Jedním z prostředků, o němž se rozšířím podrobně, pozůstává v jakémsi všeobecném hlasování. Jestliže každý čtenář dobře si uváží, co jsem svrchu vysvětlil, přijde k závěru, že studium jazyka mezinárodního mu představuje nepopíratelné výhody a že dostatečně odměňuje velmi nepatrnou námahu, kterou si dal s naučením se mu; mohl bych tedy doufati, že jazyk nalezne od počátku velké množství přívrženců. Ale jsem raději připraven na nepříznivé okolnosti, než abych se hýčkal optimistickými nadějemi. Připouštím, že se nenalezne hned podobných osob, že bude jenom velice málo těch, kteří shledají ve znalosti tohoto jazyka výhodu dosti značnou, aby mu opravdu věnovali hodinu svého času; že velká většina mých čtenářů věnuje jenom málo pozornosti mému dílu a nerozhodne se snadno učiti se mu, buď na jedné straně z pochyby, že jazyk nenahradí jim dostatečně jejich námahu, nebo na druhé straně v obavě, aby nebyli nazváni snílky — přijmím, jež v naší době většina lidí považuje za jakousi hanbu a jehož se bojí více než čeho jiného. Co je tedy potřebí učiniti, aby tyto masy lhostejných a nerozhodných byly podníceny dáti se do učení jazyku mezinárodnímu? Kdyby náš zrak mohl proniknouti duši každého z těch lhostejných, bezpochyby bychom tam viděli následující: že v základě není nikdo proti zavedení řeči mezinárodní, že všichni naopak přijali by ji s radostí, ale že každý by chtěl, aby bez nej menší námahy a bez nej menších obětí s jeho strany se stalo to, že jednoho krásného jitra většina lidí by uměla rázem mluvit tímto jazykem; jest zřejmo, že pak většina lidí, i nejlhostejnější, přispíšíla by si naučiti se mu, poněvadž šetřiti v tomto případě trochu práce k naučení se jazyku, jenž má vlastnosti svrchu vyložené a který je již znám většině, bylo by — mírně řečeno — velikým dětinstvím.

Ve snaze, abych podal veřejnosti dílo zcela hotové, a aby bez nejmenší námahy a obětí se strany kohokoliv bylo jednoho dne dokázáno, že valná část osob vzdělaných se mu již naučila nebo slíbila veřejně se mu učiti — počínal jsem si následovně:

Tato brožura bude rozeslána do všech dílů světa. Nevyžaduji, aby se kdo učil mému jazyku, nebo aby někdo dělal cokoli, co vyžaduje práce a způsobuje výlohy, žádám každého čtenáře, aby laskavě vzal do ruky pero, vyplnil jeden z přiložených blanketů a poslal mi jej. Dotyčný blanket obsahuje následující:

Podepsaný slibuje naučiti se jazyku mezinárodnímu, vynalezenému drem Esperanto, jakmile deset milionů lidí složí veřejně tentýž slib.

Následuje podpis a pečeť podepsaného (osoby, které nemají vlastní pečeti,

mohou ji nahraditi, pečeti jiného, jež v tomto případě odpovídá za pravost podpisu) a na druhé straně jméno zřetelně napsané s přesnou adresou podepsaného. Co se týče toho, kdo zásadně bude mít jakékoliv námitky proti jazyku mezinárodnímu, ten necht' laskavě mně pošle dotyčný blanket přeškrtnuv text vepsáním slova : kontraů (proti); kdežto ti, kteří budou chtít se jazyku učit bud jak bud nezávisle od počtu slibů podepsaných, ti necht' laskavě přeškrtnou druhou část textu a nahradí ji slovem: sen'kondic'e (bezpodmínečně).

Podpis takového slibu nevyžaduje žádné námahy, nevynutí žádné oběti a nezavazuje k ničemu v případě nezdaru podniku: zavazuje k naučení se jazyku teprve, když 10 milionů lidí se mu naučilo. Ale pak bude zřejmo, že se strany podepsaného nebude to již obětí, nýbrž činem, který by si pospíšil udělati i kdyby k tomu nebyl nucen nějakým slibem. Naproti tomu každý podpis blanketu pošine o krok uskutečnění tradicionelního ideálu lidstva a to bez jakékoliv oběti individuelní.

Jakmile počet slibů, jež mně budou poslány, dosáhne cifry 10 mil., všechna jména podepsaných budou uveřejněna zároveň s jejich adresami ve zvláštní knize a druhý den po vyjití této knihy bude zjevno, že 10 milionů lidí se zavázalo navzájem učit se řeči mezinárodní, a otázka bude rozřešena.

Jestliže podpis, přispívaje k uskutečnění vznešeného ideálu, nevyžaduje od podepsaného žádné podpory mravní nebo hmotné a neobtěžuje jej v ničem, mám právo doufati, že nikdo neodmítne jej dáti.

Odmítnutí za těchto okolností nemohlo by býti nazváno nedbalostí, nýbrž opravdu hříchem — hříchem proti lidskosti; to by nebyla již toliko lhostejnost k obecnému dobru, nýbrž odpor prováděný zúmyslně a nemohlo by býti vysvětleno jinak než bázní aristokrata rodu, peněz nebo vědy, že by viděl své jméno vyjímati se v téže řadě, co jméno osoby třídy nižší. Ale odvažuji se doufati v zájmu cti lidstva, že se najde jenom málo osob, které z důvodů tak nicotných by chtěli vaditi rozvoji díla tak důležitého pro celé pokolení lidské.

Není pochyby, že se nenalezne nikdo, kdo by v zásadě měl nějaké námitky proti pouhé skutečnosti zavedení jazyka mezinárodního, ale mohli by se najíti takoví, kteří neschvalují jej pro formu, pod kterou jej předkládám. Tyto usilovně žádám, aby mně laskavě poslali odůvodněné námitky namísto slibu svrchu zmíněného. Nicméně povinností každé osoby jakéhokoliv věku, pohlaví nebo postavení společenského je, dáti h I as jakýkoliv, tím spíše, že dáti jej vyžaduje několik minut k vyplnění blanketu a výloh několika haléřů porta.

Ti, jichž jména nebudou v knize hlasovací, bud! mezi stoupenci, nebo mezi odpůrci, nebudou mít potom ničeho, čím by dodali váhy svému ospravedlňování. Aby pak nikdo nemohl se vymlouvali na to, že nevěděl, co se na něm žádá, budou učiněna dostatečná opatření, aby tato výzva nebyla neznáma. Žádám všechny redakce, aby laskavě otiskly obsah mého vyzvání a také každého zvláště, aby sděloval můj návrh všem svým přátelům a známým.

Takové jsou výklady, jež měl jsem za nutný předeslati o svém díle. Jsem dalek tvrditi, že jazyk, který zde navrhuji, je jazyk dokonalý, že nic by nemohlo ho předčiti; ale snažil jsem se, abych pokud možno vyhověl všem požadavkům řeči mezinárodní. Teprve, když jsem dosáhl rozřešení všech úloh, jež jsem si položil, teprve pak jsem se rozhodl předložit toto dílo veřejnosti. Ale jsem jen člověk, takže jsem se mohl myliti;

mohl jsem se dopustiti některých chyb neodpuštělných; mohl jsem opomenouti dát řeči pravidla, jež by jí mohla býti velice užitečná. Proto před uveřejněním úplného slovníku a vydáváním knih a časopisů, podávám svoje dílo na dobu jednoho roku k laskavému schválení veřejnosti, obraceje se ke všem vzdělancům s prosbou, aby mně laskavě sdělovali svoje mínění o mém jazyku, jež navrhuji. Necht' každý, kdo má nějaké námitky, mně laskavě sdělí písemně změny, jichž zavedení považuje za užitečno. S povděkem zužitkuji všechny údaje, jež se mi ukáží nepochybně praktické bez opouštění základu jazyka, totiž, lehkosti jeho studia a jeho naprosté způsobilosti sloužiti ke stykům mezinárodním neodvisle od počtu stoupenců.

- Po případných změnách, jež budou předmětem zvláštní brožury, jazyk dosáhne formy stálé a definitivní. Jestliže nicméně tyto opravy by se ukázaly ještě nedostatečnými, nebudiž zapomínáno, že jazyk sám není uzavřen v budoucnosti všem možným zlepšením, ale s jedním rozdílem, že pak právo měniti na něm cokoliv nenáleželo by již autoru, nýbrž autoritě zvláštní akademie, všeobecně uznávané. Cím těžší je jazyk mezinárodní utvořiti a způsobiti jeho přijetí, tím více je potřebí přivábiti naň pozornost podpůrnou. Bude-li jazyk jednou přijat a užívání jeho stane se všeobecným, stálá akademie bude pak moci snadno a nepozorovaně do něho zavěsti všechna zlepšení, jež budou považována za nezbytná, i kdyby měly do něho přijíti časem takové změny, že by nynější jazyk změnil se tím k nepoznání. Dále prosím čtenáře, kteří ještě nebudou spokojeni s mým vynálezem a kteří následkem toho by chtěli mi poslati námitky namísto slibu, aby tak učinili jen v případě, že by měli důvody vážné.

Svěřuji tedy laskavé pozornosti publika tuto práci, která mně stála tolik námahy a času. Odvážuji, se těšiti se nadějí, že každý, jemuž zájem celého lidstva je ještě drahý, poskytne mi svojí oporu, kolik jen bude v jeho moci. Okolnosti každému naznačí, v čem může prospěti podniku; dovolím si pouze připoutati pozornost osob nakloněných řeči mezinárodní na hlavní bod, na nějž musíme nyní upřítí svoji pozornost: zdar hlasování. Necht' jen každý dělá kolik může a to postačí, abychom v čase blízkém dosáhli ideálu, o němž sněno ode dávna, totiž: jazyka společného všemu lidstvu.

(Následuje; Úplná příručka jazyka mezinárodního esperanto).